

ვახტანგ დავითაია „მე ვიცავ ველოსიპედს“

2019 წლის 13–19 მარტს გაზეთ „საქართველო და მსოფლიო“ გამოქვეყნდა აკადემიკოს ვახტანგ დავითაიას სტატია „მე ვიცავ ველოსიპედს“

გთავაზობთ სტატიის სრულ ვერსიას

XX საუკუნის ბოლოდან და შემდგომ, ევროპისა და მსოფლიოს რიგი ქვეყნების, სახვით ხელოვნებაში თავს იჩენს ყოფითი სიუჟეტების ტენდენცია. დღეს მსოფლიოს ქალაქებში მრავლადაა ყოფითი ნივთების - სავარძლების, ველოსიპედების, საყოფაცხოვრებო ატრიბუტიკის „ქანდაკებები“ უტრირებულ მასშტაბში. პრადის ცენტრალურ ქუჩებში ნახავთ ჭრელ-ჭრელა ძროხების ქანდაკებებს. ისინი თავისი ფერადოვნებით აცოცხლებენ გარემოს, მაგრამ ჩვენგან განსხვავებით, პრადელები მათ არ აფასებენ ხელოვნების კრიტერიუმებით, არ განიხილავენ კომპოზიციას, პლასტიკას, სიუჟეტს, მერწვის მანერას და სხვა. გამოჩენილი ფრანგი მოქანდაკე შარლ სემსერი თავის კომპოზიციებში რეალურ ნივთებს იყენებს - საყვირი, მოტოციკლი, ვედრო, ფოტოაპარატი და სხვა, არც თუ იშვიათად, სემსერი, ადამიანის სხეულის ამა თუ იმ ნაწილს - თმებს, მუცელს, მკლავებს გამწვანებით „ავსებს“. ადამიანებში ეს უცნაურობები ინტერესს იწვევენ, მიდიან, ფოტოებს გადაიღებენ და ამით მთავრდება ყველაფერი. მათ არავითარი იდეურ-შემეცნებითი ფუნქცია არ გააჩნიათ. არც თანამედროვე არქიტექტურაა გულგრილი ამ პროცესისადმი. არქიტექტორ ფილიპ სტარკის ლუდის ქარხნის შენობის სახურავზე ტოკიოში სტაფილოს უზარმაზარი „ქანდაკება“ განთავსებული. ფლორიდაში, ქ. ორლენში, არქიტექტორ მაიკლ გრეივზის სასტუმროს სახურავზე შთამბეჭდავი მასშტაბის დელფინის და გედის ქანდაკებებია შემოდგმული, ხოლო XX საუკუნის ერთ-ერთი ავანგარდისტული შენობის, ქ. ბილბაოს თანამედროვე ხელოვნების მუზეუმთან, ამერიკელი მოქანდაკის ლუიზა ბურჟუას 12 მეტრის სიმაღლის ბრინჯაოს ობოზა - „დედა“ დგას, რომელიც ვენეციის 48-ე ბიენალეს უმაღლესი ჯილდოთი „ოქროს ლომით“ აღინიშნა, იქვე, მეზობლად დგას 13 მეტრის სიმაღლის ყვავილებით შემოსილი ლეკვის ქანდაკება. მოგეხსენებათ, ბატონ სააკაშვილს ჰქონდა ჟინიანი სწრაფვა საქართველო, რაც შეიძლება ჩქარა, გამხდარიყო „ევროპული“ და ამას ის ცდილობდა არქიტექტურისა და ხელოვნების მეშვეობითაც. „მლოპანცები“, ველოსიპედი და მოშუშული სახლები ამის დადასტურებაა.

ყოფითი სიუჟეტების ტენდენციას საქართველომაც აუბა მხარი, მაგრამ ამ პროცესს „მშვიდობიანად“ არ ჩაუვლია. განსაკუთრებული რისხვა დაატყდა ფრანგი ქალბატონის ლილი ფანტოცის გიგანტურ კვერცხსებზე დადებულ „მლოპანცებს“ და ფრანგი ჟან დუპეს ორსაჭიან ველოსიპედს. საზოგადოება შედარებით კეთილგანწყობილი იყო არქიტექტორ თამარ კვესიტაძის, საქართველოში პირველი კინეტიკური (მოდრავი) კომპოზიციის - ალი და ნინოს მიმართ, რაშიც სიახლესთან ერთად გარკვეული როლი ითამაშა ალი და ნინოს სენტიმენტალურმა ლეგენდამ.

დიდ ინტერესს იწვევენ გაი ჯაფარიძის კომპოზიციები: „ახალგაზრდობა“ ბარათაშვილის ხიდზე, ასევე ულამაზესი, სახასიათო - ყოფითი კომპოზიციები სიღნაღში - ვირზე ამხედრებული ქოლგანიო „სოფლის ექიმი“ და „ქალიშვილი ძაღლით“, „დედაშვილობა“ თბილისში, ჭავჭავაძის გამზირზე და სხვა. დედაქალაქის სტუმრები ინტერესით ათვალიერებენ რუსთაველის გამზირზე ლევან ბუჯიაშვილის მცირე ზომის „თბილისელ პერსონაჟებს“. ეს წერილი მხარდაჭერაა ამ ჟანრისადმი. ნაცნობი ყოველდღიურობა, ყოფითი სიუჟეტები, რომლებიც ოჯახებიდან გამოვიდნენ ღია სივრცეში, ქალაქის ქუჩებში, რომლებიც ადრე მხოლოდ გრაფიკა-ფერწერის, განსაკუთრებით კი დიმიტრი ერისთავის, „კუთვნილება“ იყო, დღეს მოქანდაკეთა ინტერესის სფეროშია მოქცეული. ცხადია, ყოფითი ქანდაკებები ვერ შეცვლიან სალონურ და მონუმენტურ ქანდაკებებს. ისინი

სხვადასხვა ორბიტაზე მოძრაობენ და ვერასდროს შეხვდებიან კონფლიქტურ წერტილებში. სურვილი მაქვს, ამ მიმართულების უცხოური პრაქტიკა გავაცნო საზოგადოებას, ვინძლო, ამ ინფორმაციამ ერთხელ და სამუდამოდ დაამთავროს „შლოპანცების“ და ველოსიპედის აღებაზე საუბარი. ისინი არ იმსახურებენ ასეთი ხანგრძლივობის ხმაურს. თუ ბოლომდე გულწრფელი ვიქნები, ბათუმის „შლოპანცები“ და თბილისის ველოსიპედი ნაკლებად მაწუხებს, ვინემ ბოლო პერიოდის უსახური, უინტერესო, მოშუშული, უმისამართო, უსამშობლო არქიტექტურა. ფოტო-ექსპოზიცია კომენტარის გარეშე ასახავს მოვლენის არსს.

საგანგებოდ მინდა შევჩერდე მხატვარ ლორენცო კუინის კომპოზიციაზე „თანადგომა“ („Support“) – ვენეციაში, „კანაღე გრანდედან“ ამოსული ორი გიგანტური ხელი, სასტუმრო „კა საგრედოს“ ისტორიულ შენობას ელოლიავენა, ეხიდნებიან, მოგვიწოდებენ გადავარჩინოთ ძეგლი, ზოგადად კი დედა-მიწა, სამყარო, ეკოლოგია, რომელსაც კაცობრიობა დღემდე მხოლოდ მოიხმარს და ანადგურებს.

„ხელების“ ქანდაკება ემოციურად გაცილებით ეფექტურია, ვიდრე ათეულობით სამეცნიერო კონფერენცია და სტატიები ეკოლოგიაზე და ისტორიული ძეგლების გადარჩენაზე.